

TIBBIYOT UNIVERSITETLARI TALABALARINING INGLIZ TILIDAGI PROFESSIONAL MULOQOTI: TUSHUNCHALAR, TUZILISH VA LINGVOKOGNITIV XUSUSIYATLARI

Bobomurodova Gulhayo Ismoil qizi,

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Mustaqil tadqiqotchi, o'qituvchi

Elektron pochta: bobomurodova.guli@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada tibbiyot universitetlari talabalarining ingliz tilidagi professional muloqoti lingvodidaktik hamda lingvokognitiv yondashuv asosida tadqiq etiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi professional kommunikatsiyaning mohiyati, strukturaviy modeli va lingvokognitiv xususiyatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot davomida nazariy tahlil, diskursiv tahlil, pedagogik kuzatuv va qiyosiy metodlardan foydalanildi. Natijalar tibbiy ingliz tilidagi professional muloqot terminologik kompetensiya, klinik tafakkur va kommunikativ strategiyalar integratsiyasiga asoslanishini ko'rsatdi. Shuningdek, professional kommunikatsiyaning strukturaviy modeli ishlab chiqildi va uning kasbiy kompetensiyani shakllantirishdagi ahamiyati asoslandi.

Kalit so'zlar: professional muloqot, tibbiy ingliz tili, lingvokognitiv yondashuv, tibbiy diskurs, kommunikativ kompetensiya, klinik kommunikatsiya, terminologiya.

Abstract. This article studies the professional communication of medical university students in English based on a linguodidactic and linguocognitive approach. The main goal of the study is to identify the essence, structural model and linguocognitive features of professional communication. Theoretical analysis, discursive analysis, pedagogical observation and comparative methods were used in the study. The results showed that professional communication in medical English is based on the integration of terminological competence, clinical thinking and communicative strategies. A structural model of professional communication was also developed and its importance in the formation of professional competence was substantiated.

Keywords: professional communication, medical English, linguocognitive approach, medical discourse, communicative competence, clinical communication, terminology.

Аннотация. В данной статье исследуется профессиональная коммуникация студентов-медиков на английском языке на основе лингводидактического и лингвокогнитивного подходов. Главная цель исследования – выявление сущности, структурной модели и лингвокогнитивных особенностей профессиональной коммуникации. В исследовании использовались теоретический анализ, дискурсивный анализ, педагогическое наблюдение и сравнительные методы. Результаты показали, что профессиональная коммуникация на медицинском английском языке основана на интеграции терминологической компетенции, клинического мышления и коммуникативных стратегий. Также была разработана структурная модель профессиональной коммуникации и обоснована ее важность в формировании профессиональной компетенции.

Ключевые слова: профессиональная коммуникация, медицинский английский, лингвокогнитивный подход, медицинский дискурс, коммуникативная компетенция, клиническая коммуникация, терминология.

Kirish. Hozirgi globallashuv sharoitida ingliz tili xalqaro ilmiy va tibbiy kommunikatsiyaning asosiy vositasiga aylandi. Tibbiyot sohasi vakillarining xalqaro konferensiyalar, ilmiy tadqiqotlar, klinik amaliyot va xorijiy manbalar bilan ishlash jarayonida ingliz tilidagi professional muloqot kompetensiyasiga ega bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli tibbiyot universitetlari talabalarida professional

kommunikativ kompetensiyani shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tibbiy ingliz tilidagi professional muloqot faqat grammatik va leksik birliklarni o'zlashtirish bilan cheklanmaydi. Ushbu jarayon klinik tafakkur, terminologik bilimlar, pragmatik strategiyalar va kasbiy diskursni ham o'z ichiga oladi. Ayniqsa, professional kommunikatsiyada til va tafakkurning o'zaro integratsiyasi lingvokognitiv yondashuv asosida izohlanadi.

So'nggi yillarda ESP (English for Specific Purposes) va Medical English yo'nalishlarida olib borilgan tadqiqotlar tibbiy kommunikatsiyaning ko'p komponentli tizim ekanligini ko'rsatmoqda. Tibbiy diskursning o'ziga xos jihati uning ilmiy aniqlik, pragmatik maqsadlilik va empatik kommunikatsiyaga asoslanishidir.

Mazkur tadqiqotning maqsadi tibbiyot universitetlari talabalarining ingliz tilidagi professional muloqoti tushunchasi, uning strukturaviy modeli va lingvokognitiv xususiyatlarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi: lingvistik va pedagogik adabiyotlarning nazariy tahlili; professional diskursning semantik va pragmatik tahlili; tibbiyot talabalari nutq faoliyatini pedagogik kuzatish; klinik kommunikativ vaziyatlarni qiyosiy tahlil qilish; lingvokognitiv yondashuv asosida terminologik birliklarni o'rganish.

Tadqiqot materiali sifatida tibbiy ingliz tili bo'yicha darsliklar, autentik klinik dialoglar, xalqaro ilmiy maqolalar hamda tibbiyot talabalarining og'zaki va yozma nutq namunalari tanlab olindi.

Tadqiqotning metodologik asosi kommunikativ, kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlarga tayandi.

Tadqiqot natijalari. Professional muloqot tushunchasining mazmuni - Tahlillar natijasida professional muloqot muayyan kasbiy faoliyat doirasida axborot almashinuvi, tajriba uzatish va kasbiy vazifalarni amalga oshirishga xizmat qiluvchi kommunikativ jarayon ekanligi aniqlandi. Tibbiyot sohasida professional kommunikatsiya quyidagi faoliyatlarni o'z ichiga oladi: bemor bilan muloqot; anamnez yig'ish; klinik holatni tavsiflash; konsiliumlarda ishtirok etish; ilmiy munozara olib borish; tibbiy hujjatlarni rasmiylashtirish.

Professional muloqotning samaradorligi kommunikativ kompetensiya, terminologik bilim va pragmatik strategiyalarning uyg'unligiga bog'liq.

Professional kommunikatsiyaning strukturaviy modeli. Tadqiqot davomida tibbiyot talabalarining ingliz tilidagi professional kommunikatsiyasi quyidagi komponentlardan tashkil topishi aniqlandi:

Komponent	Mazmuni
Lingvistik komponent	Tibbiy terminologiya va grammatik strukturalarni egallash
Kommunikativ komponent	Klinik vaziyatlarda samarali muloqot olib borish

Komponent	Mazmuni
Kognitiv komponent	Klinik tafakkur va tibbiy fikrlashni rivojlantirish
Pragmatik komponent	Nutq strategiyalaridan maqsadli foydalanish
Sotsiokulturologik komponent	Madaniyatlararo kommunikatsiya va tibbiy etikaga rioya qilish

Mazkur komponentlarning integratsiyasi professional kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi.

Tibbiy terminologiyaning lingvokognitiv xususiyatlari

Tadqiqot natijalari tibbiy terminologiyaning lingvokognitiv tabiatga ega ekanligini ko'rsatdi. Talabalar terminlarni alohida leksik birlik sifatida emas, balki konseptual tizimning bir qismi sifatida o'zlashtiradi.

Masalan, "cardiovascular disease", "respiratory failure", "infectious pathology" kabi terminologik birliklar klinik tafakkur bilan uzviy bog'langan holda idrok qilinadi.

Lingvokognitiv xususiyatlar quyidagilarda namoyon bo'ldi: konseptual fikrlashning ustuvorligi; assotsiativ xotiraning rivojlanishi; terminologik kategoriyalashtirish; metakognitiv nazoratning shakllanishi; pragmatik moslashuvchanlik.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, talabalar klinik vaziyatlar asosida terminlarni tezroq va samaraliroq o'zlashtiradi.

Professional kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish omillari. Tadqiqot davomida quyidagi metodlarning samaradorligi aniqlandi: case-study texnologiyasi; role-play mashg'ulotlari; klinik situatsiyalar asosidagi dialoglar; autentik tibbiy matnlar bilan ishlash; multimodal elektron resurslardan foydalanish. Ayniqsa, autentik materiallar asosidagi mashg'ulotlar talabalarni real professional kommunikatsiyaga tayyorlashda yuqori samaradorlik ko'rsatdi.

Muhokama. Olingan natijalar tibbiyot universitetlari talabalarining ingliz tilidagi professional muloqoti til va tafakkurning integrativ tizimi ekanligini tasdiqlaydi. Professional kommunikatsiya jarayonida talabalar terminologik bilimlarni klinik konseptlar bilan bog'laydi va kasbiy diskursda pragmatik jihatdan to'g'ri qo'llaydi.

Lingvokognitiv yondashuv terminologik birliklarning semantik va konseptual jihatdan chuqur o'zlashtirilishiga imkon yaratadi. Bu esa kelajakdagi shifokorlarning xalqaro tibbiy kommunikatsiyada samarali faoliyat yuritishiga xizmat qiladi. Shuningdek, integrativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanish professional kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Ayniqsa, klinik kommunikativ vaziyatlarga asoslangan mashg'ulotlar talabalar nutqining ravonligi va terminologik aniqligini oshiradi.

Xulosa. Tibbiyot universitetlari talabalarining ingliz tilidagi professional muloqoti murakkab lingvokognitiv tizim hisoblanadi. Ushbu tizim terminologik bilimlar, klinik tafakkur, kommunikativ strategiyalar va pragmatik kompetensiyaning integratsiyasiga asoslanadi.

Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi: professional muloqotning asosini tibbiy terminologik tizim tashkil etadi; kommunikativ kompetensiya klinik vaziyatlar asosida samaraliroq shakllanadi; lingvokognitiv yondashuv tibbiy ingliz tilini o‘qitishda muhim metodologik asos hisoblanadi; integrativ metodlardan foydalanish talabalarni real professional kommunikatsiyaga tayyorlaydi. Kelgusida tibbiyot talabalari professional kommunikativ kompetensiyasini raqamli ta’lim texnologiyalari asosida rivojlantirish istiqbolli ilmiy yo‘nalishlardan biri bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdullaeva R. et al. Learning foreign vocabulary using computer programs //International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – T. 24. – №. S1. – С. 567-572.
2. Абдуллаева Р.М. Challenges in teaching ESP: teaching resources and students’ needs Замонавий таълим. Ташкент. 2022
3. Abdullaeva R.M., Features of teaching medical terminology to medical students in Uzbekistan Alexandria University Conference Magazine, Alexandria, Egypt 2022. – Б.83-85
4. И.Х. Исраилова. 2021. Обогащение лексической составляющей английского языка при просмотре аутентичных сериалов по специальности// Діалог культур у Європейському освітньому просторі. Київський національний університет технологій та дизайну
5. D. Gee, What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy, Palgrave Macmillan, 2003.
6. K. Johnson, “Integrating Simulation and Case-Based Learning in Medical English Course”, Journal of Medical Education and Curricular Development, 2021.
7. S. Papastergiou, “Digital Game-Based Learning in high school Computer Science education: Impact on educational effectiveness and student motivation,” Computers & Education, vol. 52, no. 1, pp. 1–12, 2009.
8. ИСРАИЛОВА И. Эффективность обучения медицинскому английскому языку при формировании коммуникативных навыков посредством аутентичных фильмов //” ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ” международный научно-методический журнал. – 2022. – Т. 2. – №. 2.
9. Исраилова И. Изучение грамматической составляющей английского языка при просмотре аутентичных фильмов //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 4/S. – С. 717-724.
10. Israilova I.X. Pilot testing program for English language teaching in medical schools // European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – Germany, 2022. – P. 173-180.
11. Israilova I.X. Analysis of a Survey on the Pedagogical Experiment for Enhancing English-Language Communicative Competence // Filologiya Masalalari. – 2022. – Vol. 40, No. 1. – pp. 152-163.
12. Israilova, I., et al. "Medical english learning through authentic movies: extra-linguistic factors contributing to the study of medical terminology." Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities 1.1.5 (2021).